

**ПІДТРИМКА РЕФОРМИ КРИМІНАЛЬНОЇ
ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ**

№(англ. ориг.)° DGI(2015)23

Переклад з англійської

**ГЕНЕРАЛЬНИЙ ДИРЕКТОРАТ З ПРАВ ЛЮДИНИ І ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА
ДИРЕКТОРАТ З ПРАВ ЛЮДИНИ**

РАДА ЄВРОПИ

**ВИСНОВОК ЩОДО ДООПРАЦЬОВАНОГО ПРОЕКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ
«ПРО ДЕРЖАВНЕ БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ» (№2114) ТА
ПРОЕКТУ ЗМІН ДО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ
УКРАЇНИ СТОСОВНО УТОЧНЕННЯ ПІДСЛІДНОСТІ ОРГАНІВ
ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ (№ 2542a)**

На основі аналізу, який підготував

Ерік Сванідзе

5 жовтня 2015 року

А. Вступ

1. Коментарі у цьому документі стосуються редакції проекту Закону України «Про Державне бюро розслідувань» № 2114 (далі – «доопрацьований Законопроект» та «ДБР», відповідно), який було доопрацьовано під час його розгляду на другому читанні у Комітеті з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України.
2. Висновок підготовлений на основі дослідження, виконаного консультантом Ради Європи паном Еріком Сванідзе,¹ насамперед з метою оцінки того, наскільки рекомендації Ради Європи, що містяться у попередніх коментарях (DGI (2015) 11 від 8 червня 2015 року, далі – «Попередні коментарі»), були враховані у доопрацьованому Законопроекті.
3. Після загальної оцінки нещодавніх поправок у цьому коментарі йдеться про конкретні зміни, внесені до Законопроекту. Коментарі також відображають деякі заяви, зроблені українською делегацією в ході Консультацій на високому рівні між представниками української влади та Ради Європи щодо Законопроекту про ДБР, які відбулися 8 вересня 2015 року, але не беруть до уваги поправки, підготовлені до доопрацьованого Законопроекту під час його підготовки до повторного другого читання у Верховній Раді України найближчим часом. Коментарі також частково стосуються проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо виконання рекомендацій Європейського Союзу з виконання Україною плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно уточнення підслідності органів досудового розслідування» № 2542а від 31 серпня 2015 року («Законопроект № 2542а»). Коментарі до Законопроекту № 2542а стосуються виключно положень щодо підслідності ДБР.
4. Коментарі були створені під егідою проекту Ради Європи «Підтримка реформи кримінальної юстиції в Україні», що впроваджується за фінансового сприяння Уряду Данії («Проект»). Під час підготовки коментарів було використано переклад англійською мовою тексту доопрацьованого Законопроекту та Законопроекту №2542а, наданий консультантові Проектом.

¹ Пан Ерік Сванідзе є колишнім грузинським прокурором, заступником міністра юстиції Грузії, членом та експертом Європейського комітету з питань запобігання катувань, одним із членів та консультантів групи Ради Європи, що надавали експертну підтримку щодо нового Кримінально-процесуального кодексу України, Закону «Про прокуратуру» (включно з відповідним спільним висновком Директорату з прав людини та Венеціанської комісії 2013 (CDL(2013)039), та інших нормативно-правових актів України.

Б. Основні зауваження

5. Аналіз нещодавніх поправок дає можливість зробити висновок, що низка змін, внесених до Законопроекту, мала на меті врахувати зауваження, думки та рекомендації експертів Ради Європи. Ці зміни вдосконалили та відповідним чином доопрацювали Законопроект .
6. Таким чином, опускаючи та звужуючи деякі повноваження, які виходили за межі основних завдань ДБР, доопрацьований Законопроект частково розвіює побоювання щодо того, що розширення повноважень ДБР до повноцінного «попередження, виявлення, припинення, розкриття та розслідування» злочинів, роздування його правоохоронних та оперативних функцій призвело би до створення ще одного надпотужного державного органу та повного відходу від моделі ефективного, компактного органу, спрямованого на розслідування.
7. Зокрема, було усунуто повноваження ДБР щодо «подання до суду заяв про скасування реєстрації і припинення діяльності суб'єктів підприємництва, а також позовів про визнання недійсними правочинів у випадках, передбачених законом» (колишній пункт 8 частини першої статті 7).
8. Із Законопроекту виключено положення стосовно загального запобігання і протидії злочинам (у вступному реченні), відповідного окремого завдання у статті 5 (колишній пункт 1 частини першої) та невизначених складових завдань попередження конкретних категорій злочинів.
9. Тепер у Законопроекті вказано, що його ключові повноваження та функції, а також розшук осіб, які переходять від слідства та суду, обмежені лише злочинами, розслідування яких віднесено до підслідності Державного бюро розслідувань (пункти 3 і 5 частини першої статті 6). Як уже зазначалося у попередніх Коментарях, запропоноване укомплектування ДБР власним оперативним персоналом можна розцінювати як можливість для подолання організаційних бар'єрів та підвищення ефективності роботи, насамперед, націленої на розслідування за конкретними категоріями злочинів та/або злочинців. Проте, для цього необхідне ретельне розмежування оперативної юрисдикції та діяльності, а також ефективні механізми практичної координації між різними правоохоронними органами.
10. У той же час, доопрацьований Законопроект (у статтях 6 та 7) зберіг положення про невизначений компонент «попередження злочинів» поряд з основними повноваженнями щодо виявлення, розкриття та розслідування відповідних

злочинів.² Через це доопрацьований Законопроект надає ДБР зазначені повноваження, не ставлячи перед органом відповідних завдань. Правоохоронна діяльність, включаючи виявлення та розслідування злочинів, передбачає запобігання злочинам та сприяє цьому. Якщо йдеться саме про очікування такого превентивного впливу від діяльності ДБР, це повинно бути чітко прописано у законі. Беручи до уваги, що повноваження зі сприяння запобіганню злочинів загалом передбачені пунктами 1 та 3 частини першої статті 6, було би доречно вжити інший термін замість «попередження», що можна сприймати як аналог «запобігання конкретному злочину».

11. Крім того, брак положень, які б визначили обсяг превентивних компонентів повноважень ДБР, у поєднанні зі збереженими функціями та повноваженнями, які, по суті, через їхню схожість із повноваженням загального нагляду, можуть спричинити серйозні ризики зловживань, втручання та дублювання повноважень з іншими правоохоронними та іншими державними органами. Це стосується пунктів 9 та 11 частини першої статті 6, які, не встановлюючи мінімальної необхідної умови - попереднього остаточного рішення суду, все ж передбачають повноваження вносити відповідним державним органам або посадовим особам пропозиції щодо скасування нормативно-правових актів, рішень, виданих (прийнятих) внаслідок вчинення злочинів, а також вживання заходів щодо відшкодування завданих державі збитків і шкоди, результатом яких є забезпечення можливості конфіскації коштів та іншого майна, одержаного внаслідок скоєння злочинів.³
12. Крім того, доопрацьований Законопроект зберігає положення, згідно з яким ДБР здійснює контроль за виконанням покарань та інших заходів кримінально-правового впливу стосовно осіб, притягнутих до відповідальності за кримінальні правопорушення, віднесені до підслідності Бюро (пункт 7 частини першої статті 6). Як було зазначено раніше, вони суперечать загальноприйнятому принципу розмежування та розподілу правоохоронних функцій та виконання кримінальних покарань, включно з залученням до керування пенітенціарною системою.⁴
13. Що стосується підслідності, із доопрацьованого Законопроекту виключені положення щодо злочинів, пов'язаних із тероризмом, що можна розцінювати як

² Це не стосується заміни терміну «боротьба із злочинністю» на «протидія злочинності» через розробку і впровадження інструментів державної політики в пункті 1 частини першої статті 6.

³ Включення застереження «у порядку, встановленому законом» в пункт 10 частини першої не вирішує проблеми повною мірою. У ході Консультацій високого рівня українська сторона висловила готовність виключити ці положення з Законопроекту.

⁴ У доопрацьований Законопроект включено новий пункт 4 частини шостої статті 22, який передбачає «обмін інформацією» між Державним бюро розслідувань та Державною пенітенціарною службою України щодо «осіб, притягнутих до відповідальності за кримінальні правопорушення, віднесені до підслідності Державного бюро розслідувань». Цього положення було б достатньо для досягнення відповідності наданим рекомендаціям.

крок у бік моделі ефективного, компактного органу, орієнтованого на розслідування.

14. Цей крок ще більш виражений у Законопроекті №2542а, що не включає до підслідності ДБР ні злочинів, пов'язаних із діяльністю організованих груп та злочинних організацій, ані особливо тяжких насильницьких злочинів, за які Кримінальним кодексом України передбачене покарання у виді довічного позбавлення волі.
15. Попередні коментарі окреслили основні концептуальні проблеми, що стосувалися здійснення розслідувань випадків серйозних порушень прав людини, в яких звинувачується держава. У попередній редакції Законопроекту про ДБР (пункти 3 та 4 частини першої статті 5 та пропонувані зазначеним Законопроектом поправки до статті 216 КПК України), підслідність ДБР обмежувалася розслідуванням випадків катування та інших форм неналежного поводження, вчинених із конкретними цілями працівниками правоохоронних органів, слідчими (детективами) Національного антикорупційного бюро України, Служби безпеки України, органів внутрішніх справ та прокурорами, а не всіма працівниками відповідних органів. Усунувши посилання на мету «забезпечення справедливого правосуддя і недопущення випадків притягнення невинуватих осіб до кримінальної відповідальності», поширивши підслідність у справах, пов'язаних із неналежним поводженням, на всіх «працівників інших правоохоронних органів», передбачивши підслідність стосовно всіх злочинів, «вчинених службовими особами, які займають особливо відповідальне становище», доопрацьований Законопроект лише частково відповідає попереднім рекомендаціям.
16. Прогалини та неузгодженості, що залишились, включають такі:
 - До повноважень ДБР повинні входити всі серйозні порушення прав людини (а не тільки пов'язані із неналежним поводженням). Як зазначалося раніше, ця категорія включає в себе випадки, що порушують такі статті Європейської конвенції: 2 (право на життя), 4 (заборона рабства та примусової праці), 5 (право на свободу та особисту недоторканість) та 8 (право на повагу до приватного та сімейного життя).⁵ Перераховані у поправках до статті 216 КПК, передбачених доопрацьованим Законопроектом, статті 115, 120 та інші Кримінального кодексу України, що покривають вбивство, незаконне поміщення в психіатричний заклад тощо, не вичерпують такі злочини. Причиною цього є складність злочинів, що стосуються серйозних порушень прав людини, до яких можуть належати зґвалтування, незаконне прослуховування телефону та багато інших дій, які розцінюються як склад злочину. Крім того, навіть склади

⁵ Див. Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи про ліквідацію безкарності за серйозні порушення прав людини, прийняте 30 березня 2011 року на 1110-му засіданні заступників міністрів.

злочинів, що стосуються катувань, які передбачені Кримінальним кодексом (включно зі статтею 365 Кримінального кодексу, яка із незрозумілих причин пропущена у списку, що пропонується у відповідних змінах до статті 216 КПК), не відповідають Статті 1 Конвенції ООН проти катувань та іншим відповідним міжнародним стандартам. Тому, може бути необхідним запровадити більш широкий перелік та ретельно випрацювані положення, та, можливо, додатково впровадити визначення серйозних порушень прав людини. Таке визначення могло б посилатись на «злочини, що охоплюють порушення прав на життя, заборону жорстокого поводження, рабства та примусової праці, свободу та особисту недоторканність, повагу до особистого та сімейного життя, у розумінні Європейської конвенції з прав людини».

- Залишається неочевидним (у зв'язку з неузгодженістю структури норми і невідповідністю між статтею 5 та пропонованими у Прикінцевих і перехідних положеннях доопрацьованого Законопроекту поправками до статті 216 КПК), чи слова «працівники» і «правоохоронних органів», додані до обговорюваного пункту статті 216 КПК, поширюються на Національне антикорупційне бюро України, Службу безпеки України, органи внутрішніх справ. Більше за це, доопрацьована стаття 5 містить формулювання «працівники інших правоохоронних органів», а запропоновані тим самим Законом поправки до статті 216 КПК – «інші працівники правоохоронних органів». Цей пункт досі може бути витлумачений як поширення підслідності ДБР тільки на слідчих (детективів) вищезгаданих органів, а також прокурорів, а не на всіх працівників зазначених державних органів. Відповідно, Законопроект повинен містити чітке положення, що поширюватиме підслідність ДБР на злочини, що стосуються серйозних порушень прав людини, вчинених працівником будь-якого правоохоронного чи іншого державного органу, або органу, що виконує подібні повноваження, пов'язані з примусом, включно з пенітенціарною службою.

- Доопрацьований Законопроект не передбачив інституційно незалежного механізму розслідування випадків серйозних порушень прав людини, вчинених посадовими особами або працівниками ДБР. Як зазначалося раніше, в українському контексті підрозділ внутрішнього контролю ДБР не відповідатиме вимогам незалежності. Отже, навхресна підслідність щодо розслідування цієї категорії злочинів (серйозні порушення прав людини, вчинені працівниками ДБР) може бути надана іншому організаційно окремому слідчому органу.

17. Що стосується змін до статті 216 КПК, пропонованих Законом № 2542а (пункт 4 частини першої), вони поширюють підслідність ДБР на всі злочини, вчинені «суддями, прокурорами та працівниками правоохоронних органів», тобто, включно зі злочинами, що підпадають під категорію серйозних порушень прав людини. Хоча до підслідності ДБР ввійдуть деякі специфічні групи злочинів (пов'язані з комп'ютерами, публічними послугами, проти авторитету органів державної влади), вони є більш нейтральними за своєю природою, що робить прийнятнішим з точки зору «видимості», очікуваної від органів для

відповідності стандартам Європейської конвенції щодо ефективного розслідування. Отже, ці поправки фактично виправляють одну з основних прогалин, на які було вказано у Попередніх коментарях.

18. Поки що незрозуміло, як функції та повноваження ДБР і, відповідно, його структура та місце у правоохоронній системі та системі органів виконавчої влади, фактична діяльність та функціонування відповідатимуть вимогам стосовно незалежності та іншим стандартам розслідування серйозних порушень прав людини, чи зможе ДБР домогтися викорінення безкарності та завоювання достатнього рівня суспільної довіри. Це вимагатиме посилення механізмів громадського контролю, доповнення системи розслідування серйозних порушень прав людини, побудованої на базі ДБР, засобами та органами для розгляду відповідних дисциплінарних справ. Крім того, певні додаткові механізми для забезпечення внутрішньої (ієрархічної) та процесуальної автономії, крім віднесення до спеціальних прокурорів, можуть бути також надані спеціалізованим підрозділам ДБР або слідчим, що займаються розслідуванням серйозних порушень прав людини.

В. Аналіз окремих положень доопрацьованого Законопроекту

19. Виключення слів, що стосуються запобігання та протидії злочинам, відповідає рекомендаціям експертів Ради Європи.⁶

Стаття 1. Державне бюро розслідувань

20. У частині першій досі відсутнє пряме посилання на «розслідування» ДБР, яке б уточнило головну мету діяльності цього органу.⁷
21. Виключення частини другої є доцільним та відповідає рекомендаціям стосовно недоречності розміщення у цій статті положення про представницьку діяльність директора Державного бюро розслідувань, адже це питання загалом врегульоване статтею 12.

Стаття 2. Правові засади діяльності Державного бюро розслідувань

22. Включення положень стосовно «міжнародних договорів» є позитивним фактором стосовно наголошення на відповідних елементах правової бази.

⁶ Див. вище параграф 8.

⁷ Щодо «попереджувального» компоненту, див. вище параграфи 8-11.

Стаття 3. Основні засади організації та діяльності Державного бюро розслідувань

23. Включення положення про «суспільство» правильним чином підвищує прозорість функціонування ДБР.
24. Незважаючи на те, що у Попередніх коментарях пропонувалося послатись на законодавство у сфері захисту даних, посилення на необхідність дотримання вимог у галузі прав людини може бути визнане достатнім.
25. Заміна поняття «слідчий» на «слідчий орган» робить останній підпункт незрозумілим (через те, що жорсткі ієрархічні порядки зазвичай посилюють автономність та незалежність установи, а не незалежність окремих слідчих).

Стаття 4. Гарантії незалежності Державного бюро розслідувань

26. Включення слів «інших фізичних або юридичних осіб» є позитивним зміщенням відносно попередньої редакції Законопроекту.
27. В той же час виключення слів «та його працівників» може бути розцінене як виведення їх за межі дії положення.

Стаття 5. Завдання Державного бюро розслідувань

28. Коментарі стосовно цієї статті надані вище.⁸

Стаття 6. Повноваження Державного бюро розслідувань

29. Крім загальних коментарів стосовно обсягу повноважень ДБР, зокрема, відповідних положень статті 6 Законопроекту, варто зазначити, що у доопрацьованому Законопроекті, незважаючи на рекомендації, досі відсутні посилання на положення КПК у пунктах 6, 12, 15-17 (раніше 13, 16-18) частини першої.
30. Пункт 9 частини першої має зазначити, що методика повинна відповідати вимогам до нормативно-правових актів, зокрема, щодо публічності.

Стаття 7. Реалізація повноважень Державного бюро розслідувань

31. Заміна поняття «заходи» на «дії», а також включення «розслідування» вдосконалює положення, конкретизуючи функції розслідування ДБР, що засновані на КПК.

⁸ Див. вище параграфи 5-18.

32. Пункт 2 частини першої не посилається на КПК та не містить вимоги щодо судового дозволу на отримання інформації, захищеної правом на повагу до особистого життя.
33. Хоча поправки до пункту 3 частини першої і відповідають експертним рекомендаціям, проте, вони можуть бути додатково покращені, якщо прямо прописати, що йдеться про заходи, передбачені законодавством.
34. Розширення переліку інформації, яку ДБР збирає стосовно підозрюваних, урівноважено посиланням на Статтю 8 Європейської конвенції.
35. Включення положення про «договірні засади» щодо залучення спеціалістів, зазначених у пункті 5 частини першої, відповідає рекомендаціям.
36. У доопрацьованому Законопроекті не додано до пункту 6 частини першої статті 7 положення, в якому йшлося би про те, що використання транспортних засобів дозволене тільки у термінових випадках, або будь-якого іншого положення, що відповідало би вимозі пропорційності.
37. Поправки до пунктів 9 та 10 частини першої є технічними та не суперечать рекомендаціям.
38. Нова редакція пункту 11 частини першої змінює фокус, не передбачає прямого представництва України у міжнародному співробітництві та не видається проблемною.
39. Зауваження стосовно повноважень з отримання доступу та інформації, передбачених пунктом 2 частини першої, також стосуються нового пункту 12 частини першої статті 7. Крім того, незрозуміло, яка «відповідальність» передбачена за ненадання інформації на запит та якими актами вона закріплена.
40. Виключення частини третьої не видається проблемним.

Стаття 11. Порядок призначення Директора Державного бюро розслідувань та його заступників

41. Поправки, внесені до частини восьмої щодо роботи Конкурсної комісії, роблять статтю послідовнішою та не є проблемними.

Стаття 12. Повноваження Директора Державного бюро розслідувань

42. У частині третій (особливо з огляду на останнє речення) досі не визначено, хто повинен затверджувати стратегічну програму діяльності, підготовлену директором ДБР.

Стаття 13. Директори територіальних органів і керівники підрозділів центрального апарату Державного бюро розслідувань та їхні заступники

43. Коментар стосовно статті 12 поширюється і на цю статтю.

Стаття 14. Працівники Державного бюро розслідувань

44. Зміни до частини четвертої, що обмежують механізми регулювання порядку присвоєння спеціальних звань начальницьким складом Державного бюро розслідувань, спрямовані на підвищення автономності і не суперечать рекомендаціям.

45. Поправки до частини шостої є технічними та відображають зміни до інших положень.

Стаття 18. Правовий захист працівників Державного бюро розслідувань

46. Заміна поняття «порушення» на «протиправні дії чи бездіяльність іншого працівника Державного бюро розслідувань» коректно розширює та уточнює норму для захисту працівників, які викрили протиправну діяльність інших працівників ДБР.

Стаття 20. Грошове забезпечення та оплата праці працівників Державного бюро розслідувань

47. В останній редакції Законопроект вперше включає детективів до переліку працівників ДБР. Швидше за все, це відбулося через аналогічне доопрацювання правової бази Національного антикорупційного бюро, в якій на законодавчому рівні не надали більш чіткого визначення їхньої ролі, функцій, повноважень та обов'язків. Необхідно обдумати та заповнити цю прогалину відповідно до базового принципу чіткого розмежування між розслідувальними та оперативними діями, забезпечуючи необхідний рівень кваліфікації для їхнього виконання.

Стаття 22. Взаємодія Державного бюро розслідувань з іншими державними органами

48. Доопрацьований Законопроект не містить змін у пункті 3 частини шостої цієї статті, які закріпили б положення про те, що інформація може надаватися лише стосовно кримінальних проваджень, що розслідуються ДБР.

49. До нового пункту 4 частини 6 зауважень немає.⁹

Стаття 23. Контроль за діяльністю Державного бюро розслідувань

50. Виключення пункту 4 частини третьої, в якому йшлося про співпрацю ДБР з інститутами громадянського суспільства і засобами масової інформації, є невдалим. Його варто повернути.

Стаття 24. Підрозділи внутрішнього контролю Державного бюро розслідувань

51. Див. концептуальний коментар у параграфі 15.

Стаття 27. Забезпечення прозорості діяльності Державного бюро розслідувань

52. Вітається включення положень про зобов'язання оприлюднювати інформацію щодо призначень та звільнень працівників.

Стаття 28. Рада громадського контролю при Державному бюро розслідувань

53. Досі незрозуміло, хто буде призначати членів цієї Ради, навіть незважаючи на те, що положення про неї та про порядок її формування затверджуватиме Кабінет Міністрів України. Справді, це підкреслило б важливість і покращило б статус Ради, тому вищезгадані питання повинні регулюватися цим законом.

Стаття 30. Посвідчення працівника Державного бюро розслідувань

54. Нова стаття не суперечить рекомендаціям.

Розділ 6. Прикінцеві і перехідні положення

55. Окрім вилучення положення щодо ролі Кабінету Міністрів у створенні ДБР та його обов'язковому складі, доопрацьований Законопроект зберіг спірні інституційні квоти для його початкового складу. Слід знову підкреслити, що специфіка діяльності Бюро і причина створення нового агентства потребують запровадження вимогливих, але не формальних і виключно індивідуальних критеріїв професійного відсіювання та відбору.

56. Поправки до правил підслідності у статті 216 КПК, які запропоновані у пункті 5 частини першої статті 6 Законопроекту, розглянуті у Загальних зауваженнях.¹⁰

⁹ Див. вище параграф 12 та примітку 3.

¹⁰ Див. вище параграфи 13-18.

57. Що стосується компетенції розслідування детективами ДБР, дивіться коментарі до статті 20 Законопроекту.¹¹
58. Зміна положення «судом у відповідних процесуальних рішеннях» на «обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили» у запропонованих поправках до частини 7 статті 216 КПК, є доречним.
59. Крім технічних коригувань, поправки до статті 8 Закону «Про оперативно-розшукову діяльність» тепер включають посилання на КПК, що лише частково виправляє зауваження, висловлені у Попередніх коментарях, оскільки КПК не містить поняття «контрольованого вчинення корупційного діяння», яке запропоновано включити до тексту Закону «Про оперативно-розшукову діяльність».
60. До технічних поправок до інших положень також немає жодних зауважень.

Висновки

61. Доопрацьований Законопроект у редакції, підготовлений до другого читання, включає в себе значні покращення відносно попередньої редакції, що була розглянута консультантами Ради Європи. Більше за те, зміни до статті 216 КПК, запропоновані Законопроектом № 2542а, далі уточнюють обсяг повноважень ДБР, наближаючи його до моделі ефективного, компактнішого слідчого органу. Якщо ці два проекту Законів будуть належним чином узгоджені та доопрацьований Законопроект буде далі вдосконалений у контексті зауважень, висловлених щодо повноважень ДБР, що не відносяться до розслідування, а також в аспекті коригування підслідності у відповідності до жорстких стандартів з протидії безкарності за серйозні порушення прав людини з боку працівників правоохоронних органів, його прийняття сприятиме просуванню реформ у сфері кримінальної юстиції в Україні. Беручи до уваги п'ятирічний термін, встановлений КПК для утворення ДБР, а також складність інституційних, організаційних та інших умов впровадження відповідного Закону для формування цього органу, буде бажаним забезпечити прийняття відповідного Законопроекту найближчим часом.

¹¹ Див. вище параграф 47.